

2. Беспалько В. П. Основы теории педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 1997. – 350 с.
4. Иванова Е. М. Спецпрактикум по психологическому изучению профессиональной деятельности / Е. М. Иванова. – М. : 1980. – 106 с.
5. Шовкопляс О.М. Профілактика та корекція функціональних порушень ОРА у дітей дошкільного віку [навчально-методичний комплекс] / О.М. Шовкопляс, О.І. Курок – Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2011. – 32 с.

О.Н. Шовкопляс

МЕТОДИКА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ К РАБОТЕ С ДЕТЬМИ, ИМЕЮЩИМИ ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ НАРУШЕНИЯ ОПОРНО-ДВИГАТЕЛЬНОГО АППАРАТА

Резюме

В статье представлена методика подготовки будущих воспитателей к работе с детьми с функциональными нарушениями опорно-двигательного аппарата, которая обеспечивается изучением специального профессионального курса, успешность внедрения которого зависит от целесообразного применения на каждом этапе адекватных методов и приемов в учебно-познавательной и практической деятельности студентов.

Ключевые слова: будущие воспитатели, методика подготовки, этапы, специальный курс.

O.M. Shovkoplyas

METHODS OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS' TRAINING TO THE WORK WITH CHILDREN WHO HAVE FUNCTIONAL DISORDERS OF THE MUSCULOSKELETAL SYSTEM

Summary

In the article it is presented methods of future preschool teachers' training to work with children with functional disorders of the musculoskeletal system. It is provided by the special training course studying, the successful implementation of which depends on the appropriate use of adequate methods and techniques at each stage in the process of the students' educational and practical activities.

Key words: future preschool teachers, methods of training, stages, special course.

УДК 373.3.013.82:7

Т. В. Мірошніченко

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлюється проблема використання вчителем початкових класів ігрової терапії, пісочної терапії, казкотерапії як перспективних та ефективних видів естетотерапії у роботі з молодшими школярами. Визначено потужний психолого-педагогічний та естетотерапевтичний потенціал зазначених технологій щодо створення психологічно комфортного середовища формування гармонійно розвинутої особистості молодшого школяра. Наведено приклади навчально-пізнавальних завдань з використанням педагогічної пісочниці на уроках математики, письма, читання, "Я і Україна" в початковій школі.

Ключові слова: естетотерапія, ігротерапія, пісочна терапія, казкотерапія, навчально-виховний процес початкової школи, молодші школярі.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку педагогічної освіти України першочерговим завданням є формування всебічно розвинутої особистості, її творчого потенціалу, становлення її фізичного, психічного і морального здоров'я. У цьому аспекті важлива роль належить педагогові, покликання якого не тільки трансформувати знання, а й творити особистість, утверджувати людину в людині. Особливо це стосується вчителів початкових класів, оскільки саме вони закладають фундамент для подальшого особистісного розвитку дитини, формування її життєвої компетентності, потреби в навчанні, духовному збагаченні впродовж життя.

Видатний український педагог В. Сухомлинський писав: "Втілення широкої моральної освіченості вчителя початкових класів у моральні відносини між дітьми, побудовані на міцній основі наукового світогляду, правдивості, чесності, принциповості, працьовитості, колективізму, вірності обов'язку перед народом, – таке головне завдання виховання в молодшому віці, розв'язання якого залежить від загальної і педагогічної культури вчителя" [5, с. 63].

У процесі навчально-виховної діяльності вчитель початкових класів повинен уміти слухати і чути кожного учня, розуміти і бачити його внутрішні переживання, прагнення, спрямованість його потреб та інтересів. Орієнтація на особистість як найвищу цінність вимагає пошуку та використання нових форм,

методів, засобів та прийомів організації навчально-виховного процесу, спрямованих на активізацію навчально-пізнавальної та емоційно-чуттєвої сфер учнів за рахунок привнесення у процес формування особистості естетичного компонента.

В останні роки все більшої актуальності набувають проблеми впровадження інноваційних технологій особистісно зорієнтованого навчання та виховання. Створення комфортного, психологічно безпечного освітнього середовища, в якому дитина змогла б вільно виявити себе та мати можливість індивідуально-творчого розвитку, стає предметом дослідження сучасного наукового напрямку психолого-педагогічних знань – естетотерапії [8, с. 96]. Це інтегроване поняття, яке об'єднує дві складові: естетичне (від грецьк. *aisthetikos* – чуттєвий) та терапія (від грецьк. *therapeia* – лікування). Як зазначає О. Федій, "естетотерапія – природна система інтегративної терапії, яка передбачає лікування звуком, природою, рухом, драмою, малюнком, кольором, спілкуванням тощо й несе в собі приховані інструкції збереження цілісності людської особистості, її духовного ядра" [9, с. 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У результаті наукового пошуку та аналізу останніх психолого-педагогічних публікацій встановлено, що проблема поєднання і використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі початкової школи є малодослідженою.

Слід зазначити, що хоча окреслена проблема знаходиться на етапі розвитку, педагогічна наука має певний досвід щодо дослідження окремих аспектів впровадження естетотерапевтичних технологій в освітнє середовище навчальних закладів.

Важливим доробком у галузі арт-терапії, як визначальної складової естетотерапії, є праці вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема з таких проблем: теоретичні основи арт-терапії (О. Ващенко, О. Вознесенська, Л. Лебедева, Л. Підлипна, Д. Романовська, Н. Сергеева, Л. Терлецька та ін.), впровадження таких арт-терапевтичних технологій, як ізотерапія, казкотерапія, музикотерапія, ігрової терапії в корекційній освіті (В. Васильєв, Т. Зброюк, А. Зинович, Л. Колесник, Л. Куненко, З. Ленів, Г. Мартянова, А. Обуховська, Н. Хребтова, О. Черниш, Я. Юрків та ін.), психологічні аспекти арт-терапії (М. Антонєць, І. Давидова, Г. Дерябіна, О. Копитін, В. Нікітін, Н. Ткаченко, О. Янгічер та ін.).

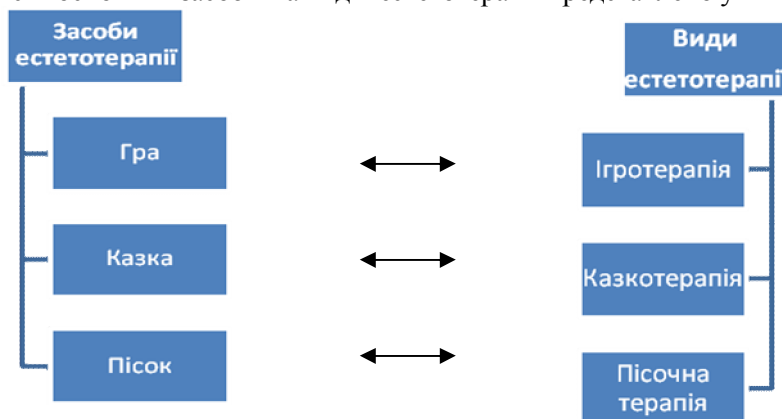
Проблемі використання естетотерапевтичних технологій в загальноосвітніх закладах освіти присвячені праці сучасних українських науковців (Л. Банкул, О. Бреусенко-Кузнецов, О. Деркач, О. Сорока, Т. Яценко та ін.), які вважають мистецтво потужним психотерапевтичним та психокорекційним засобом впливу на особистість.

Мета статті – висвітлити особливості використання засобів естетотерапії у професійній діяльності вчителя початкових класів, а також обґрунтувати психолого-педагогічний потенціал видів естетотерапії, зокрема ігротерапії, пісочної терапії, казкотерапії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом у вітчизняній педагогічній теорії і практиці закладів освіти актуальності набувають засоби естетотерапевтичного впливу на школяра з метою створення для нього психологічного комфорту та розкриття творчого потенціалу.

О. Федій зазначає, що види естетотерапії здебільшого у своїй назві відображають основний засіб психолого-педагогічного впливу. Наприклад, образотворче мистецтво – арт-терапія, казка – казкотерапія, пісок – пісочна терапія, колір – кольоротерапія, гра – ігротерапія тощо.

Відповідність основних засобів та видів естетотерапії представлено у вигляді схеми:

Розглянемо означені види естетотерапії у контексті їх теоретико-практичної значущості та ефективності щодо створення потужного естетичного середовища формування творчої, гармонійно розвиненої особистості молодшого школяра.

Одним із найдавніших класичних методів психолого-педагогічного, естетотерапевтичного впливу на особистість дитини правомірно вважати *ігротерапію*.

Ігротерапія – це метод психотерапевтичного впливу на дітей і дорослих з використанням ігрової діяльності.

Ігрову діяльність молодших школярів досліджує низка вітчизняних дослідників: В. Абрамян,

Н. Кудикіна, Т. Коваленко, І. Зязюн, Л. Лимаренко, Л. Масол, О. Савченко, С. Соломаха та ін. На думку науковців, які займаються проблемами розвитку дітей, ігрова терапія є найбільш ефективною технікою дитячого віку, тому що вона наближена до реальності й потреб дитини у грі. Про першочергове значення гри для природного розвитку дитини свідчить і той факт, що ООН проголосила гру універсальним і невід'ємним правом дитини [4, с. 13].

Актуальність і практичну значущість ігрової діяльності для всебічного розвитку дитини описав американський психотерапевт Г. Лендрет у своїй праці "Ігрова терапія: мистецтво відносин". Учений розглядав ігрову терапію як "динамічну систему міжособистісних стосунків між дитиною та терапевтом, який ознайомлений із процедурами ігрової терапії, забезпечує дитину ігровим матеріалом та полегшує побудову безпечних відносин для того, щоб дитина якомога повніше виразила і дослідила власне "Я" (почуття, думки, переживання та вчинки) за допомогою гри – природного для дитини засобу комунікації" [3, с. 24]. На думку Ж. Піаже, гра є містком між конкретним досвідом і абстрактним мисленням.

Основною метою ігрової терапії є не зміна і перевиховання дитини, навчання її спеціальних поведінкових навичок, а надання їй можливості бути самою собою.

Принагідно зазначимо, що гра завжди була найулюбленішою формою роботи для дітей, особливо молодшого шкільного віку. Саме в період навчання в початковій школі ігрову діяльність треба перебудувати на новий провідний вид діяльності – навчання. Але в цей період гра залишається важливим засобом не лише відпочинку, а й творчого пізнання навколишнього світу.

Основними завданнями ігрової терапії з дітьми, зокрема й молодшого шкільного віку, за М. Кисельовою, є:

- зміцнення власного "Я" дитини, розвиток відчуття самоцінності;
- розвиток здатності емоційної саморегуляції;
- становлення, відновлення, оптимізація довірливих стосунків у діаді "дитина – дорослий", "дитина – інші діти";
- корекція та попередження деформацій у формуванні "Я" концепції;
- профілактика і корекція поведінкових відхилень;
- полегшення психологічних страждань дитини [2, с. 50].

Зауважимо, що ігротерапія як один із перспективних методів естетотерапевтичного впливу на особистість дитини має досить потужний дидактичний потенціал, що може використовуватися під час вивчення навчальних предметів у початковій школі. Правильно підібрані й добре організовані ігри, логічні задачі, ігри на кмітливість ("Математичний бій", "Що? Де? Коли?" тощо), вправи для розвитку уваги, пам'яті та уваги сприяють усебічному гармонійному розвитку школярів, допомагають виробити необхідні в житті та навчанні корисні навички і вміння.

Слід підкреслити, що однією з форм природної активності дитини є гра з піском. Тому цілком доцільним, на нашу думку, є використання в навчально-виховному процесі початкової школи елементів пісочної ігротерапії з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, формування позитивно-емоційного ставлення школяра до освітнього процесу, встановлення довірливих стосунків у діаді "вчитель – учень", "учень – учень", підвищення самооцінки, покращення психічного самопочуття, отримання можливості творчого опанування навчального матеріалу тощо.

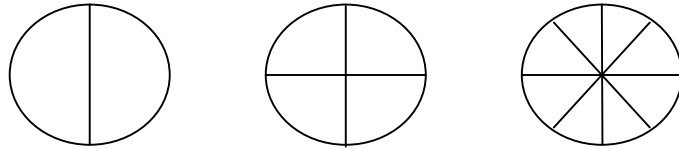
Недарма вчені вважають пісочну ігротерапію універсальним явищем. Це пояснюється тим, що, по-перше, метод *sand play* (гра з піском) є середовищем для спілкування дитини із самою собою та символами реального світу, а по-друге – це метод, що володіє потужним естетотерапевтичним потенціалом щодо використання його у психолого-педагогічній практиці.

На нашу думку, доцільно більш детально розглянути особливості використання вищевказаних видів естетотерапії в навчально-виховному процесі початкової школи.

Проаналізувавши програму з математики для 1 класу, бачимо, що в першому півріччі молодші школярі вивчають властивості предметів, числа першого десятка, геометричні фігури тощо. Так, при ознайомленні дітей з прямими і кривими лініями доцільно запропонувати гру "Чарівні доріжки". Зміст гри: вчитель проводить у пісочниці горизонтальні прямі лінії, пропонує учням "прогулятися" разом з ним по готових доріжках. Потім пропонує дітям провести самостійно прямі лінії. Аналогічно відбувається формування уявлень про криві лінії.

З метою удосконалення вміння учнів лічити в межах 10, узагальнення і систематизації знань про геометричні фігури можна запропонувати гру "Чарівні зорі". Зміст гри: діти знаходять в пісочниці зорі, лічать їх у межах 10, викладають зорями різноманітні геометричні фігури.

У другому класі в молодших школярів формуються уявлення про частини цілого (половина, третина, чверть). Тому доцільно провести гру "Розріж пиріг". Зміст гри: у пісочниці вчитель малює великий круг і говорить: "Діти, це великий пиріг, який Муха-Цокотуха спекла для своїх гостей". Вчитель ділить круг на рівні частини і називає їх: половина, третина, чверть і т.д. Далі пропонує учням поділити пиріг на 8 частин, оскільки до Мухи-Цокотухи завітало багато гостей.

На уроках письма та читання для підсилення стійкості уваги, бажання дітей пізнавати нове можна запропонувати дітям такі ігри з циклу "Пісочна грамота": "Місто літер", "Виліпи, будь ласка, літеру...", "Чарівна літера мого імені", "Чарівні перетворення" та ін.

Будь-яку з ігор можна драматизувати разом з дітьми з використанням різноманітних фігурок, ляльок у пісочниці у вигляді казки. На вплив казки на розвиток, формування особистості молодшого школяра вказував В. Сухомлинський. На думку видатного педагога, "казка невіддільна від краси, сприяє розвиткові естетичних почуттів, без яких неможливе благородство душі, щира чуйність до людського нещастя, горя, страждань. Завдяки казці дитина пізнає світ не тільки розумом, а й серцем. І не тільки пізнає, а відгукується на події і явища навколишнього світу, виявляє своє ставлення до добра і зла. З казки бере дитина перші уявлення про справедливість і несправедливість" [6, с. 177]. Казка для учнів В. Сухомлинського стала не просто розповіддю про фантастичні події; а цілим світом, у якому дитина живе, бореться, протиставляє злу свою добру волю. У дитини з'являється бажання не тільки слухати казку, а й самій розповідати її, хочеться не тільки слухати пісню, а й самій співати, не тільки спостерігати за грою, а й самій брати в ній участь.

Прикладом використання пісочної терапії може стати дидактична гра-казка "Подорож до країни "А" з циклу "Пісочна грамота" [1]. Вимовляючи віршовану інструкцію, вчитель робить інтонаційний акцент на звук А.

– У чарівній країні живе принцеса А (вчитель ставить у пісочницю фігурку, на яку прозорим скетчем приклеєна буква А).

– У річці весело хлюпочуться А-кули (створюється річка і туди поміщаються акулєнята з колекції "Кіндер сюрпризу", на яких теж наклеєна буква А).

– А-пельсини і А-кації цвітуть (у пісочниці з'являються рослини з зображенням букви А).

– Щоб нам тут пограти,

– Треба багато слів назвати.

– Привести сюди всіх друзів,

– У чиїх назвах – буква А.

При проведенні цієї гри слід пам'ятати про послідовність називання слів, що містять звук, який відпрацьовується. Першими пропонуються слова, які мають цей звук на початку, потім – наприкінці, потім – у середині. Після того, як діти назвали слова, вчитель повідомляє їм про те, що відтепер вони отримали ключ у країну принцеси А і є її почесними гостями.

На уроках "Я і Україна" з метою ознайомлення учнів з навколишнім світом можна запропонувати географічні ігри в пісочниці: створення ландшафту різних природних зон, обігрування їх, моделювання кліматичних зон та життя в них у різних куточках нашої планети, створення "живих" картин на піску тощо.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що сьогодні, коли домінують особистісно орієнтовані технології навчання і виховання, впровадження описаних засобів естетотерапії у реалії педагогічного процесу початкової школи має потужний естетотерапевтичний потенціал створення психологічно комфортних умов для навчально-пізнавальної діяльності та творчої самореалізації молодших школярів.

Подальшої розробки потребують питання, пов'язані з підготовкою майбутніх учителів початкових класів до впровадження вищезазначених естетотерапевтичних технологій у зміст професійної діяльності.

Література

1. Грабенко Т. Чудеса на піску / Т.Грабенко, Т. Зінкевич-Євстигнеєва. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с.
2. Киселева М. В. Арт-терапія в роботі с дітьми / М. В. Киселева. – СПб. : Речь, 2007. – 160 с.
3. Лэндрет Г. Л. Игровая терапия: искусство отношений: / Г. Л. Лэндрет ; [пер. с англ., предисл. А. Я. Варга]. – М. : Междунар. пед. акад., 1994. – 368 с.
4. Романченко Т. Психологічна корекція страхів і тривожності дітей засобами гри, мистецтва та казки / Т. Романченко // Дитячий садок. – 2010. – №26. – С. 1 – 23.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. / В. Сухомлинський. – К. : "Радянська школа", 1977. – Т. 4 : Павльська середня школа; Розмова з молодим директором. – 640 с.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. / В. Сухомлинський. – К. : "Радянська школа", 1977. – Т. 3 : Серце віддаю дітям; Народження громадянина; Листи до сина. – 670 с.
7. Федій О. А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика : [монографія] / О. А. Федій. – Полтава : ПНПУ, 2009. – 404 с.

8. Федій О.А. Пісочна терапія у просторі професійної діяльності сучасного вчителя початкових класів / О. А. Федій // Вісник Житомирського ун-ту імені Івана Франка / гол. ред. П. Ю. Саух. – Вип. 43. – Житомир : ЖДУ, 2009. – С. 96 – 101.
9. Федій О.А. Естетотерапія / О. А. Федій. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.

Т. В. Мирошніченко

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СРЕДСТВ ЭСТЕТОТЕРАПИИ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Резюме

В статье освещается проблема использования учителем начальных классов игровой терапии, песочной терапии, сказкотерапии как наиболее перспективных и эффективных видов эстетотерапии в работе с младшими школьниками. Определены мощный психолого-педагогический и эстетотерапевтический потенциал указанных технологий по созданию психологически комфортной среды формирования гармонично развитой личности младшего школьника. Приведены примеры учебно-познавательных задач с использованием педагогической песочницы на уроках математики, письма, чтения, "Я и Украина" в начальной школе.

Ключевые слова: эстетотерапия, игротерапия, песочная терапия, сказкотерапия, учебно-воспитательный процесс начальной школы, младшие школьники.

T. V. Miroshnichenko

ACTUAL PROBLEMS OF AESTHETIC THERAPY MEANS USING IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRIMARY SCHOOL

Summary

The problem of the play therapy, sand therapy, fairy-tale therapy usage as the most perspective and effective types of aesthetic therapy in the work with junior pupils by primary school teacher is examined in the article. Powerful psychological and pedagogical, and aesthetic and therapeutic potential of the mentioned technologies of creating comfortable psychological environment of the junior pupil's harmonious personality development is determined. The examples of educational and cognitive tasks with the usage of pedagogical sand-box during Mathematics, Writing, Reading, "Ukraine and I" at primary school are given.

Key words: aesthetic therapy, play therapy, sand therapy, fairy tale therapy, educational process of primary school, junior pupils.

УДК 37.013.46

С.Ю. Пліско

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

У статті розглядається специфіка організації соціально-педагогічної роботи з вихованцями-сиротами в умовах реабілітаційного центру. Автор розкриває особливі риси реабілітаційного центру як інноваційного закладу та обґрунтовується співвідношення в ньому навчально-виховного і лікувально-оздоровчого процесів. У статті здійснюється характеристика вихованців-сиріт як особливої демографічної групи та обґрунтовуються форми і методи соціально-педагогічної роботи з ними в умовах реабілітаційних центрів. Доводиться, що ефективна діяльність реабілітаційного центру можлива за умови організації в ньому єдиного реабілітаційно-виховного процесу, що передбачає інтегрований погляд на дитину-сироту.

Ключові слова: соціально-педагогічна робота, діти-сироти, школа-інтернат, реабілітаційний центр, специфіка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку українського суспільства помітно зростає значення центрів соціальної реабілітації для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без опіки батьків. Основне призначення цих інноваційних закладів полягає у відновленні особистісного та соціального статусу дитини-сироти за рахунок оптимізації її життя, важливого наповненні останнього суб'єктивно значущим змістом. Виконання цієї задачі вимагає від педагогів закладу здійснення нових підходів до організації соціально-педагогічної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розв'язанні низки завдань реабілітації, виховання, соціалізації та адаптації вихованців-сиріт у різні роки приймали участь Л. Белозерова, М. Вайзман, Т.Говорун, А. Гордеева, І. Зверева, С. Коношенко, О. Лютак, В. Романова, Л. Співак, С. Харченко, І. Шобура й ін., проте проблема організації соціально-педагогічної роботи з вихованцями-сиротами в умовах реабілітаційних центрів ще недостатньо розглянута науковцями і потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Саме тому метою цієї статті є розгляд специфіки організації соціально-педагогічної роботи з вихованцями-сиротами в умовах реабілітаційного центру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості організації реабілітаційно-виховного